

Een native speaker in school? Ja leuk!

Nathalie Soares. Foto: Huub Luijten.

Het programma 'Van assistent naar docent' heeft als doel om native speakers uit Frankrijk en Duitsland te introduceren in Nederlandse scholen. Ze zijn al gediplomeerd om les te geven in hun taal als 'vreemde taal' en ze worden in een tweejarig traject opgeleid tot volwaardig en zelfstandig docent Frans of Duits voor de Nederlandse praktijk. In de tien scholen voor voortgezet onderwijs waar het project in september 2001 van start is gegaan, wordt in eerste instantie gewerkt met tien afgestudeerden *Français langue étrangère* uit Frankrijk. Volgend schooljaar gaan deze mensen hun tweede jaar in, en start er een nieuwe groep voor Frans én voor Duits, waar ook weer scholen voor nodig zijn.

Hetty Mulder

Het idee achter het project is dat native speakers in de school een positieve uitwerking kunnen hebben op het onderwijsaanbod. Te denken valt aan: training in gespreksvaardigheid, doeltaal-voertaal, de inbreng van authentieke documenten, motivatieverhogende contacten met een échte native speaker. Daarnaast hadden de bedenkers van het project, Centrum voor Frankrijkstudies (CFS), ook zeker het steeds nijpender wordende docententekort in het achterhoofd. Het CFS is al een poosje bezig met

projecten rond de introductie van *locuteurs natifs* bij het vak Frans. Samen met het Europees Platform, en volgend schooljaar ook samen met het Expertisecentrum Duits (ECD), wordt er op dit moment gewerkt aan een omvangrijk programma 'Van assistent naar docent'.

Rol en functie native speaker

Een *native speaker* als volwaardig docent, is dat mogelijk? Een van de vragen die ter discussie stonden op de studiedag

van het Centrum voor Frankrijkstudies op 11 juni 2001. Tijdens deze studiedag met potentiële deelnemers aan het project en andere belangstellenden - waarvan sommigen al ervaring hadden met native speakers - kwamen allerlei facetten aan bod betreffende de rol en de functie van zo'n docent in opleiding in de school. Er kwamen soms zeer verrassende reacties. Op de vraag: 'Wat is de toegevoegde waarde van een native speaker in de sectie', varieerden de antwoorden van 'er wordt weer Frans gesproken!', 'de positie van het Frans in de school wordt sterker, het Frans als vak gaat meer leven', 'de spreek- en luistervaardigheid van de leerlingen krijgt een enorme impuls' tot 'een echte culturele meerwaarde in de school', 'enthousiasme en motivatie van leerlingen nemen toe', 'meer mogelijkheden tot identificatie voor de leerlingen (jonger persoon)' en 'de aanwezigheid van een native speaker kan gebruikt worden voor de PR van de school'.

Nederlands leren of niet?

Tijdens de studiedag kwam ook de vraag aan de orde of de native speaker Nederlands moet leren. De aanwezigen waren het er over eens dat iemand die langere tijd op een school verblijft, Nederlands moet leren. Zeker wanneer een baan als volwaardig docent Frans wordt geëmbieerd. Nederlands leren is noodzakelijk om als docent met docenten van andere vakken te kunnen overleggen en ook met andere geledingen binnen en buiten de school, zoals onderwijsondersteunend personeel en ouders. De native speaker moet informatie binnen de school kunnen lezen om de consequenties ervan voor zijn/haar werk te begrijpen. Men kan als volwaardig docent in de rol van mentor terecht komen en dan moet hij of zij in de moedertaal van de leerling kunnen spreken; en tenslotte moet hij of zij bepaalde fouten van leerlingen kunnen begrijpen en corrigeren (snappen waar de fout of het probleem zit en hoe deze veroorzaakt wordt).

Er zou voor een volwaardig docent gestreefd moeten worden naar een NT2-niveau voor Nederlands. Op dit moment wordt met de huidige groep gestreefd naar het behalen van het Staatsexamen NT2 II in hun tweede jaar in Nederland.

Er zitten ook nadelen aan het beheersen van het Nederlands. Genoemd werden: 'een deel van het exotisme gaat verloren', 'de culturele, authentieke inbreng in de school vermindert', 'leerlingen zullen de ontsnapingsweg via de moedertaal gaan kiezen waardoor juist het voordeel (je móét wel in de vreemde taal communiceren!) wordt omzeild'. Maar over het algemeen was men het er over eens dat een native speaker die ook Nederlands beheerst, voldoende gerespecteerd blijft als

Nathalie Soares is stagiaire op het Dr. Mollercollege in Waalwijk. Hierbij een stukje uit haar verslag. Zie ook de foto's bij dit artikel.

Je m'appelle Nathalie Soares, j'ai 28 ans et je travaille actuellement comme professeur stagiaire au Dr. Moller Collège à Waalwijk.

[...] Ma première classe au Dr. Moller Collège était une umbo 4. Ceux que l'on dit moins intelligents se sont montrés très intéressés par mon cours! C'est vrai c'est une classe assez idéale, un petit groupe qui a choisi le français et qui a l'examen à la fin de l'année, donc qui est d'autant plus motivé! Mais ils font de réels efforts, apprécient ma présence en classe et me donnent beaucoup de bonheur. D'autant que le cours est uniquement réalisé en français: je trouve ça fantastique. Ce sont parfois les classes réputées plus difficiles qui se montrent le plus intéressées à avoir un enseignant dont c'est la langue maternelle avec tout le lot de curiosité que cela entraîne! J'ai eu également des expériences très positives avec des classes de 4 havo. J'apprécie beaucoup de travailler avec ces classes; elles ont peut-être plus de mal à comprendre mais font certainement des efforts et montrent un réel plaisir à ma présence en classe de français. [...]

authentieke vreemde-taalspreker en vertegenwoordiger van een andere cultuur. Er zitten dus meer voordelen dan nadelen aan het beheersen van het Nederlands.

Wat voor school?

Voor welke scholen is een native geschikt en aan welke voorwaarden moet zo'n school voldoen? Op die vraag werden de volgende voorwaarden genoemd: 'er moet een open sfeer heersen binnen de school', 'er moet een positieve grondhouding aanwezig zijn ten opzichte van internationalisering en uitwisselingen', 'de schoolleiding moet er achter staan en de introductie dient zorgvuldig te geschieden, naar alle geledingen (collega's van andere vakken, ouders en leerlingen)', 'er moet sprake zijn van een als groep functionerende sectie, die bereid is te begeleiden en op te vangen (daar staat ook compensatie vanuit het CFS-EP-project tegenover, maar tijd en samenwerking blijken vaak moeilijk te kopen producten!)'.

Het beste is het als er een vaste contactpersoon of mentor beschikbaar is, met vaste tijdstippen voor overleg. Iemand die voldoende tijd heeft voor de begeleiding waarbij enige ervaring met intervisie tot aanbeveling strekt. Tenslotte moeten de leden van de sectie bereid zijn

echte verantwoordelijkheid op bepaalde (deel)gebieden af te staan aan de native speaker; het gaat hier om mensen die al een pedagogisch-didactische opleiding en stages, vaak in andere landen, achter de rug hebben!

Het maakt niet uit of een school de eerstegraads, tweedegraads of beide onderwijssectoren bestrijkt; native speakers zijn overal inzetbaar. De inzetbaarheid en de voorkeuren moeten wel van tevoren met de kandidaten besproken worden. Net als Nederlandse docenten werken sommigen liever met brugklassers en anderen willen juist een wat ouder publiek.

Teamteaching

Bij teamteaching (dat kan overigens ook met een Nederlandse collega!) bereid je de lessen meer gezamenlijk voor en leer je van elkaar; problemen kunnen gezamenlijk opgelost worden. Ondanks dat er nog niet zoveel ervaring was met teamteaching, bleek men toch diverse goede mogelijkheden te zien: 'een klein groepje leerlingen een intensieve training geven, bijvoorbeeld gespreksvaardigheid, terwijl de docent de grotere groep neemt voor een ander onderdeel van het programma', 'wel met hetzelfde programma-onderdeel bezig zijn,

maar met meer begeleiding voor de groepjes (meer handen voor de klas)', 'de klas inrichten in vaardigheidshoeken en de native speaker doet de begeleiding voor de interactieve/productieve groepen', 'toetsing van met name gespreksvaardigheid' maar ook literatuurlessen zijn erg prettig als team te verzorgen: 'zo zijn de leerlingen niet afhankelijk van de smaak, de voorkeuren en de interpretatie van één persoon'.

Overigens merkten veel aanwezigen op dat het zeer voor de hand ligt om de native speaker bij gespreksvaardigheid in te schakelen. Maar alsmaar weer kennismakingsgesprekjes voeren en boodschappen doen in de onderbouw gaat misschien snel vervelen. Bovendien moet de native speaker in het huidige tweejarige traject opgeleid worden tot een volwaardig docent en dus alle kneepjes van het vak onder de knie krijgen. Wanneer echter het doeltaal-voertaalgebruik sterk wordt gestimuleerd, en dat is meestal het geval, treedt er een vorm van natuurlijke gespreksvaardigheidstraining (en luistervaardigheidstraining!) op die het effect van losse spreekoefeningen ver zal overstijgen.

Perspectieven

De laatste vraag was wat de perspectieven zijn voor een echte baan in het voortgezet onderwijs (of eventueel in een andere onderwijssector). Bij deze vraag was de inbreng van de deelnemers door hun diverse herkomst wel heel verschillend. In eerste instantie richt het project zich op het voortgezet onderwijs. Daar zagen de aanwezigen voorlopig nog voldoende mogelijkheden voor banen voor native speakers. Mensen die ervaring hadden met basisschoolprojecten van de Talenacademie Maastricht, meldden dat er ook in het lager onderwijs in Zuid-Limburg ruimte is voor Franse *locuteurs natifs*. Er werken op dit moment onderwijzers uit Lille op basisscholen in de omgeving van Maastricht. Die zijn uitstekend opgeleid voor de doelgroep, maar minder voor het onderwijzen in en van het Frans als vreemde taal.

Ook voor het beroepsonderwijs zagen enkele aanwezigen goede mogelijkheden zowel voor mbo, vavo als roc. Diverse mbo's in Nederland kennen een talentencentrum waar een native speaker goede diensten zou kunnen bewijzen. Het zou dan wel bij voorkeur iemand moeten zijn die ook inzicht heeft in de inhoudelijke kant van de beroepen. Hij of zij moet als het ware niet alleen expert zijn in de vreemde taal maar ook inhoudsdeskundige zijn op het gebied van het beroep. Voor dit soort ondersteuning in het mbo zouden dus ook anderen in aanmerking komen dan mensen die zijn opgeleid als FLE-docent (*français langue étrangère*). Met name omdat

de cultuurverschillen tussen Frankrijk en Nederland in de verschillende beroepen aanzienlijk kunnen zijn, is het handig iets te weten van de communicatie binnen zo'n beroep en de gebruikte registers.

Ervaringen

Tussen de bedrijven door werden er gedurende de studiedag waardevolle, algemene opmerkingen gemaakt, zowel in positieve als in negatieve zin. De native speaker kan bijvoorbeeld als bedreiging worden gezien voor de zittende Nederlandse docenten. Eén van de aanwezige natives sprak uit eigen ervaring van een zeer vijandige houding jegens haar aanwezigheid in het algemeen en tegen het feit dat zij heel anders les gaf in het bijzonder. Hier was uiteraard geen sprake van iemand die met instemming van iedereen een school was binnengehaald, maar het illustreert hoe belangrijk het is dat de hele sectie en de schoolleiding achter het voornemen staan. Ook blijken er leerlingen te zijn die met de native speaker een deal hadden gesloten: jij verbetert de fouten in ons Frans, wij helpen jou bij je Nederlands; of ouders van leerlingen die allerlei initiatieven nemen. In sommige gevallen ontstonden in de scholen diepgaande pedagogisch-didactische discussies over de rol van de grammatica, doeltaalvoertaal, het omgaan met teksten, het gebruik van luistermateriaal en authentieke documenten en het poldermodel in de klas. Want het gaat hier om mensen die al vijf of zes jaar studie achter de rug hebben en stage-ervaring in Frankrijk of elders hebben opgedaan. Maar misschien wel de belangrijkste opmerking - vaak te horen - was dat je als sectie zoveel terugkrijgt voor je investering. Echt Frans in je omgeving, enthousiaste leerlingen, nieuwe inzichten en in de meeste gevallen een waardevol persoonlijk contact.

Tot slot

Aan het einde van dit schooljaar zullen we weten hoe de eerste lichter van tien *locuteurs natifs* uit Frankrijk het er dit jaar vanaf gebracht heeft en of ze door onze opleiding en de intensieve schoolbegeleiding klaar zijn voor een echte baan in het Nederlandse onderwijs. Lezers die enthousiast zijn geworden en volgend jaar met hun school mee zouden willen dingen naar een opleidingsplaats voor Frans of Duits, kunnen contact opnemen met een van de volgende docenten: Marleen IJzerman, Annie Bimmel of Hans van Strien, Centrum voor Frankrijkstudies, Domplein 24, 3512 JE Utrecht, tel 030-2536442. Voor meer informatie over het project: e-mail <Marleen.ijzerman@let.uu.nl>. ■

KLASSENGE meer ruimte voor

Literatuuronderwijs bij de vakgroep S

In 1988 trad Nicolien Montessori aan als docente literatuur bij de vakgroep Spaans van de lerarenopleiding in Utrecht. Ook is ze bestuurslid van de Stichting Promotie Literaire Vorming. Al voordat Nicolien Montessori in Utrecht met haar lessen begon, was ze er van overtuigd dat frontale kennisoverdracht een heilloze onderneming zou worden. Op de een of andere manier moesten de studenten tijdens de lessen met elkaar in gesprek treden. Ze koos voor klassengesprekken waarbij de studenten zowel de gespreksleiders zijn als ook de vragenstellers.